

бідності та безробіття, зростанню зайнятості, стабільному економічному зростанню галузей економіки, прискоренню і проведенню системних реформ у регіонах, збільшенню бюджетних доходів.

Основними наслідками створення кластерів стають вдосконалення і розвиток

виробництва, збільшення кількості малих та середніх підприємств, зростання конкурентоспроможності підприємств на внутрішньому та зовнішньому ринках, розвиток і розповсюдження інноваційної активності та інші.

Література

1. Роль державних органів у формуванні кластерів та їх вплив на розвиток регіонів /
2. А.В. Череп, Н.М. Коваленко // Коммунальное хозяйство городов: научно-технический сборник. – 2010. – № 94. – С. 146-153.
3. Кластеризация промышленности та регіональний розвиток / Роман Сорока // Инновационные инструменты и кластерный подход в реализации государственной региональной политики: опыт Украины и других европейских стран: материалы V международной научно-практической конференции (Севастополь, 02-03 июня 2010 г.). – С. 49-58.
4. Вітчизняний довід трансформації паливно-енергетичного комплексу регіону на основі виробничих мережевих структур – кластерів / В.І. Дубницький, С.О. Марковецький // Инновационные инструменты и кластерный подход в реализации государственной региональной политики: опыт Украины и других европейских стран: материалы V международной научно-практической конференции (Севастополь, 02-03 июня 2010 г.). – С. 33-44.
5. Раевский С.В. Кластерная концепция организации структуры экономических регионов / С.В. Раевский, Ю.В. Винокурова // Региональная экономика: теория и практика. – 2007. – № 5 (44). – С. 15-20.
6. Кластер як засіб підвищення конкурентоспроможності національної економіки /
7. Т.В. Дзядук // Економічний простір. – 2008. – № 20/2. – С. 51-58
8. Кластери та інноваційний розвиток України / Український фонд підтримки підприємництва. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ufpp.gov.ua/ckfinder/userfiles/files/lib_bissnes/klasterS.pdf
9. Кластер як перспективна форма реструктуризації підприємств виноробства /
10. С.В. Лазарева, Г.В. Карпінська // Стратегії розвитку підприємства в умовах ринкової економіки: Прометей. – 2008. – № 2(26). – С. 114-119.
11. Clusters and the New Economic of Competition / M. Porter // World Economy. – Volum 76. – P.36.

УДК 332.1

МІЖНАРОДНА СПІВПРАЦЯ РЕГІОНІВ В КОНТЕКСТІ ЗБЛИЖЕННЯ УКРАЇНИ ТА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Мартусенко І.В. – к.г.н., доцент

Вінницький навчально-науковий інститут економіки THEU

Одним із найдієвіших інструментів на шляху співробітництва та інтеграції з Європейськими країнами на регіональному рівні є активна участь територіальних громад України у євро регіонах, де співпраця адміністративно-територіальних одиниць європейських держав здійснюється відповідно до дво- або багатосторонніх угод про транскордонне співробітництво з метою об'єднання зусиль в економічній сфері, розбудови соціальної, інформаційної та виробничої інфраструктури, будівництва та модернізації інфраструктури кордону, розвитку транспортної мережі, наукової та культурної співпраці, охорони навколишнього середовища тощо.

Поряд з євро регіонами важливим механізмом становлення зовнішньоекономічних зв'язків у транскордонних регіонах в умовах європейської інтеграції України слід визнати створення різного роду преференційних

економічних режимів. Такі режими покликані сприяти активізації регіонального розвитку прикордонних територій нашої держави, у тому числі за рахунок поглиблення і диверсифікації зовнішньоекономічних зв'язків із прикордонними регіонами сусідніх держав Європи.

Основними преференційними економічними режимами, які використовувалися в Україні з метою сприяння господарського розвитку прикордонних регіонів та активізації їх зовнішньоекономічної діяльності, можна вважати створення спеціальних економічних зон (СЕЗ) і територій пріоритетного розвитку (на жаль практика розвитку ВЕЗ в Україні призупинена). Саме на територіях СЕЗ та ТПР, створених в українсько-угорсько-словацькому та українсько-польському транскордонних регіонах (СЕЗ «Закарпаття», СЕЗ «Яворів», СЕЗ «Курорт-поліс Трускавець», ТПР Волинської області) було

реалізовано низку інвестиційних проектів із залученням потужних іноземних інвесторів: «Ядзакі» (Японія), «Джебіл» (США), «Фольксваген-Єврокар» (Німеччина), «Кронспан» (Австрія), «Йоха» (Данія), «Дельфін» (Франція), «Ріксос» (Туреччина), «Церсаніт» і «Снежка» (Польща) тощо, кожний з яких зробив суттєвий внесок у розвиток зовнішньоекономічних зв'язків у межах відповідних транскордонних регіонів [2, с. 138-139].

В свою чергу, в прикордонні України з Польщею, Словаччиною, Угорщиною (Єврорегіони «Карпатський» та «Буг») сформувалися точки високої інвестиційної активності, які потребують лояльного ставлення урядів та органів місцевого самоврядування цих країн й транснаціональних корпорацій. Це наступні території, по-перше: Чієрнанад-Тісов (Словаччина), Загонь (Угорщина) та Соломоново (Україна), де виникли реальні передумови утворення масштабного міжнародного транспортно-логістичного комплексу з розбудовою системи логістичних складів на словацькій та угорській територіях, «дзеркального» індустріального парку на українській і угорській територіях, а також нового мостового українсько-угорського переходу через річку Тиса. По друге, суміжні території та автокластери Угорщини, Словаччини, Чехії, Польщі та України, де визріли об'єктивні передумови створення міжнародного Карпатського (Західноукраїнського) кластеру автомобільної та автоагрегатної промисловості за участю 14 українських підприємств Рівненської, Волинської, Львівської, Закарпатської, Івано-Франківської Тернопільської областей, Словаччини та Угорщини. По, третє, вищі навчальні заклади Люблінського та підкарпатського воєводства Польщі та Львівської області України, які утворили українсько-польський науково-інформаційний кластер. І, по-четверте, туристично-рекреаційні, готельні, спортивно-розважальні заклади прикордонних регіонів Польщі, Словаччини та України, які претендували на проведення Зимових Олімпійських ігор 2022 в регіоні Татри-Карпати і являють собою потенційне підґрунтя міжнародного еко-туристичного кластеру.

Доповненням до економічного впливу преференційних режимів на розвиток зовнішньоекономічних зв'язків у транскордонних регіонах є механізм, сформований на базі розвитку прикордонної торгівлі. Ключовими ланками прикордонно-торговельного механізму становлення та розвитку зовнішньоекономічних зв'язків

транскордонного регіону є: формування торговельно-посередницьких мереж у межах транскордонного регіону, розвиток логістичних систем, орієнтованих на обслуговування прикордонної торговельної діяльності, а також спонтанний вплив на розвиток неформальних інститутів розвитку транскордонного підприємництва та еволюції транскордонних ринків [4].

Обсяги прикордонної торгівлі мають значний вплив на торговельний баланс держав і відзначаються значною асиметрією. Зокрема, витрати українців у прикордонній торгівлі з Польщею становили 2,9 млрд. злотих, поляків – 315 млн. злотих. В той же час в експорт товарів з Польщі в Україну складає 13,9 млрд. злотих, імпорт України до Польщі – 8,3 млрд. злотих. Витрати на придбання товарів у Польщі українцями зросли і досягли близько 20 % польського експорту до України [1].

Незважаючи на певні реальні кроки, здійснені у напрямку розвитку транскордонного співробітництва, у тому числі єврорегіонів, існує низка проблемних питань. Законодавство України щодо транскордонного співробітництва характеризується наявністю прорахунків та певних неузгодженостей з ратифікованими міжнародними нормативними актами та стандартами Європейського Союзу, а відповідно потребує вдосконалення та внесення змін [3]. Як негативний чинник, що дискредитує участь української сторони, слід розглядати відсутність можливості передбачити у видаткових частинах бюджетів різних рівнів коштів, гарантованих українськими бенефіціарами (як правило, обласними радами та обласними державними адміністраціями, іншими держінституціями) для дофінансування з українського боку обов'язкових часток за спільними проектами з ЄС.

Нагальною необхідністю для розвитку транскордонного співробітництва є розроблення належної законодавчої бази щодо регламентації механізму фінансування проектів транскордонного співробітництва, що є невід'ємною складовою процесів їх упровадження та реалізації. Має місце складна і негнучка система національного відбору проектів єврорегіональної співпраці для надання державної фінансової підтримки. Відповідні процедури призводять до розтягування розгляду проектів і програм на термін не менше двох років, містять суперечності в критеріях відбору та аргументації прийняття чи відхилення проектів (програм). Поточний дефіцит вірно оформлених проектних пропозицій, на думку іноземних експертів, заважає ефективному залученню коштів на фінансування водного

забезпечення міст, переробки сміття, вдосконалення інфраструктури і таким чином обмежує доступ територіальних громад і регіонів України до іноземних інвестицій, зокрема з ЄС.

Тож зазначимо, що, по-перше існує нагальна необхідність впровадження економічно орієнтованої моделі функціонування євро регіонів України. По-друге, перехід на новий рівень управління транскордонними процесами, адаптація його до стандартів Євросоюзу вимагає переглянути та внести відповідні зміни до чинних нормативних актів України; вдосконалити інституційне забезпечення транскордонного співробітництва; забезпечити дієву інформаційно-комунікаційну підтримку

процесів міжрегіонального співробітництва на рівні регіонів України та ЄС. По-третє, формування нової політики транскордонного та євро регіонального співробітництва передбачає реалізацію низки заходів щодо використання земельних ділянок державної власності для реалізації інвестиційних проектів промислового виробництва (Greenfield), розміщення індустріальних парків, логістичних центрів в умовах створення ринку землі та цілеспрямована передача застарілих підприємств державної та комунальної власності для здійснення проектів реконструкції (Brownfield) з відповідним внесенням змін до законодавчих актів.

Література

1. Економічна складова Угоди про Асоціацію між Україною та ЄС: наслідки для бізнесу, населення та державного управління. – К. : Інститут економічних досліджень та політичних консультацій, 2013. – 127 с.
2. Мартусенко І.В., Погрішук Б.В. Регіональна економіка: Підручник / І.В. Мартусенко, Б.В. Погрішук. – Тернопіль: Крок, 2015. – 626 с.
3. Мартусенко І.В. Збереження суверенного статусу України в умовах сучасних глобалізаційних процесів / Глобальні та національні проблеми економіки. – 2015. – № 8. – С. 210-214. – Режим доступу: <http://global-national.in.ua/issue-8-2015.pdf>.
4. Сібекина А. Ю. Результати одностороннього відкриття європейського ринку для України та перспективи повноцінного функціонування поглибленої ЗВТ з ЄС / А.Ю. Сібекина // Актуальні проблеми міжнародних відносин. – Випуск 122. – Ч. II. – 2014. – С. 156-163.

УДК 339.137.2:658

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА: ОЦІНКА РІВНЯ ТА НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ

Харчук С.А. – к.е.н., доцент

Вінницький навчально-науковий інститут економіки THEU

В умовах активізації глобалізаційних та інтеграційних процесів конкуренція підприємства супроводжується сучасними трансформаційними перетвореннями на всіх ієрархічних ланках ринкового простору як у внутрішньому, так і у зовнішньому середовищі. Конкурентоспроможність підприємства відповідає вимогам оточуючого середовища, що проявляється у показнику конкурентоспроможності та є запорукою отримання максимального прибутку і збільшення обсягів збуту, розширення частки внутрішнього і зовнішнього ринку, забезпечення необхідного рівня якості та ціни продукції, що виробляється, впровадження нових технологічних процесів і модернізація обладнання.

Поняття "конкурентоспроможність підприємства" введене в науковий обіг М. Портером, є базовим в управлінні, й існуватиме по відношенню до підприємства до того часу, поки воно утримує конкурентну перевагу над конкурентами на ринку. Конкурентна перевага характеризується ним як "продуктивність

використання ресурсів", де критерієм виступає рентабельність виробництва. Конкурентні переваги існують тоді, коли підприємство може отримати рентабельність вище середньої для даної галузі або сегмента ринку [1].

Сьогодні для успішного функціонування підприємства на ринку оцінка його конкурентоспроможності є об'єктивною необхідністю. Для процесу виявлення сильних і слабких місць підприємства існує велика кількість методів аналізу конкурентних переваг, заснованих частіше всього на застосуванні матричних методів та експертного опитування фахівців відповідної галузі промисловості – а саме: модель Бостонської консультативної групи (БКГ); модель М. Портера; метод "Мак-Кінзі"; модель Shell/DPM; метод LOTS; метод PIMS; ситуаційний аналіз (SWOT-аналіз); метод експертного оцінювання; модель Хофера/Шенделя; фінансово-економічний метод; метод картування стратегічних груп. Отже підприємство прагне до визнання на міжнародному рівні і застосовує всі можливі